

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

กรณีศึกษา : ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

The Guideline of the Development of Community-based Tourism Management According to Thailand 4.0 Policy: A Case of Ban Laem Community, Amphoe Bang Pla Ma, Suphanburi Province

◆ กุลทิกา วิบูลย์ปิ่น

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Kuntika Viboonpin

Graduate Student in Faculty of Management Science, Silpakorn University,

E-mail: guntiga2532@gmail.com

◆ สันติธร ภูริภักดี

รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Santidhorn Pooripakdee

Associate Professor, Ph.D., Faculty of Management Science, Silpakorn University,

E-mail: santidhorn@ms.su.ac.th

Abstract

The research was aimed 1) to study tourism resources of Ban Laem Community, Amphoe Bang Pla Ma Suphanburi 2) to study potential for tourism of Ban Laem Community, Amphoe Bang Pla Ma Suphanburi according to Thailand 4.0 policy and 3) to study the development of community-based tourism management according to Thailand 4.0 policy: A Case of Ban Laem Community, Amphoe Bang Pla Ma, Suphanburi Province. This research was qualitative research, the tools was the in-depth interview with the key informant to bring the information creating theoretical conclusion and sampling was selected purposively. The results showed that 1) tourism resources of Ban Laem Community, Amphoe Bang Pla Ma, Suphanburi Province are interesting and diverse 2) potential for tourism had 9 dimensions including value of the tourist attraction, accessibility, facilities, environment, limitations of support, reputation, management, activities and processes and community participation and 3) the guideline for the development of community-based tourism management had 3 approaches including the potential development and the formulation of community-based tourism management, tourist

attraction and creating a knowledge base for the community in terms of tour guide and service skills.

Keyword: Community-based Tourism, Thailand 4.0

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจนข้อมูลอิ่มตัว เพื่อนำข้อมูลไปสร้างทฤษฎีฐานราก และเลือกตัวอย่างโดยวิธีการเจาะจงตามลักษณะที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความน่าสนใจและหลากหลาย ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น 2) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 มี 9 ด้าน ได้แก่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรองรับ ความมีชื่อเสียง การบริหารจัดการ กิจกรรม กระบวนการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 ผู้วิจัยเสนอแนวทางออกเป็น 3 แนวทางหลัก ๆ คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในด้านทักษะการนำชมและการบริการ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเทศไทย 4.0

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ “ประเทศไทย 1.0” ไปจนถึง 3.0 ซึ่งทำให้เราติดอยู่ใน 3 กับดัก คือ รายได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุลในการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลจะต้องปฏิรูปเพื่อพัฒนาไปสู่ “ประเทศไทย 4.0” (The secretariat of the house of representatives, 2016) ซึ่งเป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะนำประเทศไทยให้หลุดพ้นจาก 3 กับดักดังกล่าว พร้อมกับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) (Office of the Prime Minister, 2016) ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐ และหนึ่งในมิติที่สำคัญของประเทศไทย 4.0 คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย ให้เกิดการเติมพลังในท้องถิ่น ผ่านการค้า การลงทุน และการจ้างงาน นำไปสู่ความเป็นเจ้าของของคนในท้องถิ่น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงเร่งวางกลยุทธ์เพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว โดยจัดกิจกรรม Village Tourism 4.0 ภายใต้โครงการ Village to the World 4.0 เพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์กิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ขานรับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสร้างความเจริญ และยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชนบทให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยคัดเลือกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวภายใต้โครงการพัฒนากลุ่มจังหวัด 10 แห่ง ทั่วประเทศไทย โดยเน้นการส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน กิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาที่ใช้ในวัตกรรมการจัดการสมัยใหม่ สร้างการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยง เป็นการสร้างทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และช่วยเพิ่มการใช้จ่ายใช้สอยภายในท้องถิ่น สร้างรายได้และ ความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ทั้งนี้ ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ชุมชนต้นแบบจากชุมชนทั่วประเทศ Village Tourism 4.0 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งพิจารณาจากการร่วมมือของชุมชนเพื่อพัฒนาถิ่นที่อยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ผสมผสานกับผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ สร้างรายได้ และความเข้มแข็งของคนในชนบทให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 ของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอื่น ๆ และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการวางกลยุทธ์ทางการจัดการ เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่นิยมและประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0
3. นำผลจากการวิจัยเป็นฐานข้อมูลด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

การทบทวนวรรณกรรม

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลบ้านแหลม อ.บางพลาม้า จ.สุพรรณบุรี

ชุมชนตำบลบ้านแหลม เป็นชุมชนเก่าแก่มานานทำมาค้าขายตลอดสองฝั่งลำน้ำเรียงรายไปด้วยบ้านทรงไทยโบราณ และวัดเก่าแก่ที่มีประวัติยาวนาน ต่อมา มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนขึ้นในปี พ.ศ. 2554 โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม (กท.ชบ) เป็นการรวมตัวกันของชาวชุมชนตำบลบ้านแหลมทั้ง 5 หมู่ จัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน ทำเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีประวัติศาสตร์วิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำสุพรรณบุรี กำกับดูแลโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยใช้บ้านสวนแผ่นดินแม่ วิถีไทยกับสายน้ำ เป็นศูนย์ประสานงานบริการนักท่องเที่ยว มีโฮมสเตย์เรือนไทยริมน้ำที่ได้มาตรฐาน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นรับรองจากกรมการท่องเที่ยว มีเรือนำเที่ยวที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวไทย มีกิจกรรมสัมผัสกับการเรียนรู้วิถีอาชีพชุมชน (Tourism Authority of Thailand., 2019)

ดังนั้น จะเห็นได้จากข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้เห็นถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีแบบแผน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน อีกทั้ง ชุมชนยังได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ชุมชนต้นแบบจากชุมชนทั่วประเทศ Village Tourism 4.0 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาพื้นที่ของชุมชนในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำเสนอแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบ

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

Vanitcharittha,T., (2007) และ Rojrungsat,P., (2010) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism) ไว้ว่า การท่องเที่ยวชุมชนคือการท่องเที่ยวที่อาศัยองค์ประกอบของชุมชนที่มีอยู่แล้วหรือศักยภาพเป็นพื้นฐาน โดยมีผู้ประกอบการหรือภาครัฐ จัดการหรือส่งเสริมให้เข้ามาให้ท่องเที่ยวในชุมชน

สรุปการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ใน การที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว

Isichaiikul,R., (2003) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเยือน ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวอาจจำแนกได้หลายประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมีความงดงามตามธรรมชาติ มีความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา และระบบป่าไม้ที่หลากหลาย เช่น ภูเขา น้ำตก ชายหาด เกาะแก่ง ปะการัง สัตว์ป่า และพรรณพืช เป็นต้น ธรรมชาติที่ใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปของภูมิทัศน์ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1.1 ภูมิประเทศ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น เทือกเขาสูงที่มีหุบเขา สันเขา ยอดเขา ไหล่เขา หน้าผาถ้ำ บ่อน้ำพุร้อน รวมอยู่ด้วย เช่น เทือกเขาถนนธงชัย เทือกเขาหลวงพระบาง เป็นต้น

1.2 ภูมิอากาศ มีผลต่อการท่องเที่ยวในเรื่องของอุณหภูมิและความชื้นของบรรยากาศ เพราะอุณหภูมิที่พอเหมาะและแสงสีของบรรยากาศ รวมถึงแสงสีบนท้องฟ้า ทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวมีชีวิตชีวา สนุกสนานขึ้น เช่น ฤดูหนาวในประเทศไทยช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเย็นสบาย ฤดูฝนจะเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว เนื่องจาก ฝนตก หนาวและ แต่เหมาะแก่การท่องเที่ยวน้ำตก เป็นต้น

1.3 แหล่งน้ำ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เช่น ชายหาดและอ่าว หาดทรายบนแผ่นดิน และในเกาะต่าง ๆ เช่น หาดแม่รำพึง หาดเพ หาดทรายในเกาะเสม็ด เกาะพัง เกาะสมุย เป็นต้น

1.4 พืชพรรณและป่าไม้ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบการเดินป่า ที่ทำให้การพักผ่อนหย่อนใจ และทำให้รู้จักชนิดพืชพรรณและสัตว์ป่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยึดป่าไม้เป็นหลัก และมีการจัดการที่เป็นระบบจะอยู่ในรูปของอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ สวนพฤกษศาสตร์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และศาสนสถาน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา ที่แสดงถึงอารยธรรมท้องถิ่น มีผลดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือน ซึ่งทรัพยากรประเภทนี้สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 โบราณสถานและโบราณวัตถุ โบราณสถาน หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ เช่น เมืองโบราณ พระราชวัง พระตำหนัก อนุสาวรีย์ กำแพงเมือง เป็นต้น โบราณวัตถุ หมายถึง สสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเคยเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

2.2 ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่แสดงถึงลัทธิความเชื่อ ความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อศาสนสถาน อันมีหลักสำคัญ เช่น แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก หรือแสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป รวมทั้ง สถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ ศาสนสถานเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และจริยธรรม จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีจุดประสงค์เพื่อไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนา เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือเพื่อเยี่ยมชมสักการะ เช่น วัด โบสถ์ วิหาร มัสยิด สถานที่จาริกแสวงบุญ สถานที่เพื่อเคารพสักการะ เป็นต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี แบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

3.1 แหล่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงออกถึงลักษณะความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เช่น สภาพบ้านเรือน นักท่องเที่ยวผู้สนใจสามารถศึกษาลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนโดยตนเองไม่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การเยี่ยมชมหมู่บ้านชาวเขา ชุมชนท้องถิ่น เช่น หมู่บ้านแม้ว หมู่บ้านอีโก้ ในภาคเหนือของประเทศไทย หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่อาศัย เช่น พักค้างในโฮมสเตย์ หมู่บ้านคีรีวงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช หมู่บ้านปลายโพพาง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

3.2 แหล่งศิลปวัฒนธรรมและประเพณี วัฒนธรรม ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจแบ่งเป็นอย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ 1) วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ประเพณีการแห่เทียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประเพณีบวชนาค ประเพณีชักพระจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น 2) วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความเชื่อส่วนใหญ่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่ชาวบ้านเห็นว่าไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป แต่เนื่องจากไม่สามารถอธิบายได้ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟที่หนองคาย

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการสร้างกิจกรรมใหม่หรือปรับปรุงดัดแปลง เพื่อให้สถานที่มีความหลากหลายในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว

5. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และความบันเทิง เช่น สวนสนุกและสถานที่ชมทิวทัศน์ เช่น ดรีมเวิลด์ สวนสยาม หรือสถานบันเทิงและสถานที่ซื้อสินค้า เช่น สถานบันเทิงยามค่ำ คิน นิตคลับ โรงละคร โรงภาพยนตร์ ศูนย์หัตถกรรม ตลาดนัด เป็นต้น

สรุป ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวไปสู่จุดหมายปลายทาง ทรัพยากรท่องเที่ยวมีทั้งสิ่งที่จับต้องไม่ได้และจับต้องได้ อีกทั้ง ทรัพยากรท่องเที่ยวมีการเสื่อมสลายได้ตามกาลเวลา การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ Boonyasak, W., (1986) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต
2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง
3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบ

ไฟฟ้า ประปา

4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ
 5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการ สาธารณูปโภค
 6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ จารุจน์ กลิ่นดีปี่ (Sriratu, W., 2008) โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้
 1. ด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะเอกลักษณ์
 2. ด้านการจัดการคือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง
 3. ด้านกิจกรรม และกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว
 4. ด้านการมีส่วนร่วมคือ การพิจารณาว่า องค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด
- ดังนั้น ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคม ประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา : ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาหม่า จังหวัดสุพรรณบุรี จึงใช้เกณฑ์ในการพิจารณา 9 ด้าน ได้แก่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ความมีชื่อเสียง กิจกรรมท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0

ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยสู่ 4.0 จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ความหมายของประเทศไทยสู่ 4.0 ความเป็นมาของประเทศไทยสู่ 4.0 และลักษณะของประเทศไทย 4.0 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ในศตวรรษที่ 21 ได้ (Taesarin, B., 2017)

ความเป็นมาของประเทศไทย 4.0

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ยุคแรก ในยุคนั้นถูกเรียกว่า “ประเทศไทย 1.0” ซึ่งเน้นการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน ปศุสัตว์

เป็นต้น ยุคสอง ถูกเรียกว่า “ประเทศไทย 2.0” ในยุคนี้นับอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และในยุคปัจจุบัน จัดอยู่ในยุคที่สาม ที่เรียกว่า “ประเทศไทย 3.0” เป็นการทำอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ ถังน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น แต่ประเทศไทยในยุค 1.0 , 2.0 และ 3.0 นั้น รายได้ประเทศยังอยู่ในระดับปานกลาง จึงไม่สามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้เพียงพอ ประเทศไทยจึงต้องริบพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างประเทศ จึงเป็นเหตุให้นำไปสู่ยุคที่สี่ ที่เรียกกันว่า “ประเทศไทย 4.0” ให้เป็นเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) ที่มีรายได้สูง โดยวางเป้าหมายให้เกิดภายใน 5-6 ปีนี้ เป็นเหมือนการวางภาพอนาคตทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนของประเทศที่พัฒนา เช่น สหรัฐอเมริกา “A Nation of Makers” อังกฤษ “Design of Innovation” อินเดีย “Made in India” หรือ ประเทศเกาหลีใต้ที่วางโมเดลเศรษฐกิจในชื่อ “Creative Economy” (Taesarin, B., 2017)

ลักษณะของประเทศไทย 4.0 / โมเดลประเทศไทย 4.0

“ประเทศไทย 4.0” เป็นนโยบายที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยมีฐานคิดหลักคือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น (Taesarin, B., 2017)

สรุป ประเทศไทย 4.0 เป็นนโยบายที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ด้วยการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา โดยที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการส่งเสริมตลาดในประเทศ มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 โดยมุ่งสร้างรายได้จากไทยเที่ยวไทยเชิงคุณภาพ สร้างความสมดุลในเชิงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความสมดุลในเชิงพื้นที่และเวลา ให้สามารถรักษาสัดส่วนรายได้จากในประเทศต่อรายได้จากการท่องเที่ยวรวม โดยหนึ่งในมิติที่สำคัญของประเทศไทย 4.0 คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายให้เกิดการเติมพลังในท้องถิ่น ผ่านการค้า การลงทุน และการจ้างงาน นำไปสู่ความเป็นเจ้าของของคนในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา : ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก – ผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ และตัวแทนชาวบ้าน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

การสัมภาษณ์ ทั้งแบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง เป็นการสนทนากับชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์

การสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมคือ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และไม่มีส่วนร่วมคือ การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลภายในชุมชน สิ่งแวดล้อม หรือวัตถุต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก – ผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ และตัวแทนชาวบ้าน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล - การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

1.1 แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี แม่น้ำท่าจีนจึงเป็นแม่น้ำสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตลอดสองฝั่งของแม่น้ำนี้ ล้วนทำมาหากินโดยอาศัยทรัพยากรในลำน้ำ อีกทั้ง ยังเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งของคนในจังหวัด แม่น้ำท่าจีนมีความยาวประมาณ 300 กิโลเมตร กว้าง 60 เมตร สภาพของน้ำในแม่น้ำท่าจีน มีน้ำคลองไหลหล่อเลี้ยงอยู่ตลอดปีไม่เคยขาดช่วง นอกจากนี้ แม่น้ำยังเป็นแหล่งก่อเกิดของศิลปวัฒนธรรมของประชาชนในชุมชนสองฝั่ง ไม่ว่าจะเป็นบทเพลงต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักได้แรงบันดาลใจในการแต่งเพลงมาจากสายน้ำแห่งนี้ ประเพณีการละเล่นต่าง ๆ ประเพณีตักบาตรกลางน้ำ ประเพณีขอขมาพระแม่คงคา และการเล่นกีฬาทางน้ำอื่น ๆ ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้มีวิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

2.1.1 วัดป่าพฤกษ์ ห่างจากตัวเมือง 18 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพ 106 กิโลเมตร มีพื้นที่ 23 ไร่ 52 ตารางวา อยู่ทิศตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน สภาพวัดเป็นวัดราษฎร์ สร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน มีหลักฐานวัตถุโบราณที่สร้างคู่มากับวัด เช่น ระฆังสัมฤทธิ์ สร้างในปี พ.ศ. 2240 และพระพุทธรูปหินทรายแกะสลักเป็นพระประธานประจำอุโบสถ และวิหารเป็นศิลปะสมัยอยุธยา

2.1.2 วัดอาน เป็นวัดร้าง (ไม่มีพระจำพรรษา) คาดกันว่าน่าจะสร้างเมื่อประมาณปลายสมัยอยุธยาหรือต้นสมัยอยุธยา ในสมัยนั้นพม่ากำลังทำศึกกับกรุงศรีอยุธยา พม่าได้ยกทัพผ่านมาที่บริเวณนี้ และได้พักกองทัพข้าง กองทัพพม่าแห่งนี้ ทหารพม่าได้ทิ้งอานช้างอานม้าที่ชำรุดใช้ไม่ได้แล้วไว้เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้นักโบราณคดีจึงคาดว่าเป็นที่มาของชื่อ วัดอาน แม้ว่าวัดอานจะขึ้นชื่อว่าเป็นวัดร้าง แต่สภาพแวดล้อมของวัดสะอาดสอาดร่มรื่น อยู่ในสภาพดี และมีผู้คนเดินทางมาวัดเพื่อสักการะพระพุทธรูปที่รำลึกกันว่าศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งคือ หลวงพ่อจันทร์ศรี เป็นพระพุทธรูปปางสะดุ้งมาร สร้างจากศิลาแลง ขนาดหน้าตักกว้าง 47 นิ้ว สูง 57 นิ้ว ซึ่งคาดว่าพระพุทธรูปองค์นี้น่าจะสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาหรือต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา ประดิษฐานอยู่ในวิหารภายในบริเวณวัดอาน การเดินทางไปวัดมีความสะดวก เมื่อรถวิ่งก่อนถึงจังหวัดสุพรรณบุรี จะมีทางแยกเข้าอำเภอบางปลาม้า กิ่งงเข้าไปเรื่อยๆ ประมาณ 10 กม. ก็จะถึงทางเข้าวัดอาน (มีป้ายบอกชื่อวัด)

2.1.3 วัดเจ้าขาว ช่วงก่อนถึงอำเภอบางปลาม้า จะพบทางแยกซ้ายมือก่อนขึ้นสะพาน จากแยกนั้นเข้ามาอีก 5 กิโลเมตรจะถึงวัดเจ้าขาว เป็นวัดริมแม่น้ำท่าจีนอีกวัดหนึ่งที่มีฝูงปลาจำนวนมาก มาอาศัยที่ริมหน้าวัด และในช่วงวันแรม 12 ค่ำเดือน 12 ทางวัดจะมีประเพณีตักบาตรกลางน้ำ ซึ่งเป็นงานประเพณีที่สวยงามน่าสนใจ ซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน

2.1.4 ตลาดเก่าห้อง เป็นตลาดเก่าแก่ของเมืองสุพรรณบุรี มีอายุกว่าร้อยปี มีลักษณะเป็นเรือนแถว สร้างด้วยไม้ สองชั้น หันหน้าเข้าหากัน มีทางเดินตรงกลาง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน เพราะในสมัยก่อน การเดินทางทางน้ำเป็นวิธีที่สะดวกที่สุด ตลาดเก่าห้องจึงเป็นตลาดที่พ่อค้า-แม่ค้าจากที่ต่าง ๆ เดินทางค้าขายและแวะมาพัก หรือนำสินค้ามาขึ้นที่นี่ ในปัจจุบัน ตลาดอาจจะไม่คึกคักเหมือนในสมัยก่อน แต่ก็ยังคงเก็บรักษาสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เข้าไปชมและศึกษาประวัติศาสตร์ของไทย ตลาดเก่าห้องเปิดวันเสาร์ อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์เท่านั้น ตั้งแต่เวลา 09.00 – 16.00 น.

2.1.5 หอดูโจร ตลาดเก่าห้อง มีลักษณะเป็นหอสอง 5 ชั้น กว้างประมาณ 3 เมตร ยาวประมาณ 3 เมตร ชั้นบนสุดเป็นดาดฟ้า ที่บริเวณผาผนังของแต่ละชั้นทุกด้านเจาะรูกลม โตขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว เหตุที่สร้างป้อมนี้ขึ้นมาก็เพราะว่า ในยุคนั้นพวกโจรหรือที่เรียกว่า “เสือ” หลายกลุ่มหลายพวก ได้ออกปล้นและโดยเฉพาะนายบุญรอดหรือนายฮงก็เคยโดนปล้นทรัพย์และทำร้ายภรรยาของนายฮงจนตาย นายฮงจึง

สร้างป้อมไว้สังเกตการณ์ และมีการเตรียมการป้องกันการปล้นสะดมของเสียทั้งหลาย ด้วยการให้อาสาสมัครเข้าเวรยามที่ป้อม คอยดูโจรที่จะมาปล้นบ้านในตลาด ซึ่งป้อมนี้สามารถมองเห็นจากรูที่เจาะไว้ได้ในระยะไกล

2.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม

2.2.1 ประเพณีตักบาตรกลางน้ำ ประเพณีตักบาตรกลางน้ำจะมีขึ้นในแรม 12 ค่ำ เดือน 12 มีชาวบ้านมาร่วมกันตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้ง มีราษฎรในตำบลบ้านแหลมและตำบลใกล้เคียง มาร่วมตักบาตรในตอนเช้า มีพระสงฆ์พายเรือมาจากวัดต่าง ๆ เพื่อมารับบิณฑบาตร ที่แพหน้าวัดป่าพฤกษ์ ต่อจากนั้น จะมีการแข่งขันกีฬาฟุตบอลเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน

2.2.2 ไร่นาสวนผสมมณฑาทิพย์ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การทำไร่นาสวนผสม เป็นการงานเกษตรหลาย ๆ อย่างในพื้นที่เดียวกัน เกษตรกรต้องมีการจัดการฟาร์มที่ดี ทั้งด้านการจัดการใช้ที่ดิน เงินทุน แรงงานหรือปัจจัยการผลิต เป็นวิธีการเกษตรที่ลดความเสี่ยงภัยจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศัตรูพืช มีการใช้ปัจจัยผสมผสานเพื่อลดต้นทุนการผลิตที่ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า ได้ผลผลิตดีมีคุณภาพให้พอกินเหลือขาย เป็นการยกระดับรายได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มั่นคง

2.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านบันเทิงและความเพลิดเพลิน

2.3.1 อุทยานมัจฉาวัดป่าพฤกษ์ ที่หน้าวัดป่าพฤกษ์มีปลาธรรมชาติที่ทางวัดสงวนพันธุ์ปลาไว้ไม่ให้บุคคลใดมาจับปลา โดยจัดเป็นเขตอภัยทาน และทางวัดได้ให้อาหารเพื่อทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.3.2 ร้านอาหารรับลม-ชมแม่น้ำ เป็นร้านอาหารไทยที่เน้นวัตถุดิบพื้นบ้าน ในบรรยากาศแพลอยน้ำริมแม่น้ำท่าจีน และสามารถล่องเรือโบราณพร้อมรับประทานอาหารและชมความงดงาม 2 ฝั่งแม่น้ำที่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตในอดีต

2.3.3 ไม้ตาทุดโฮมสเตย์ ในอดีตบริเวณพื้นที่ตำบลบ้านแหลมในปัจจุบัน เต็มไปด้วยต้นไผ่สุกที่ขึ้นอยู่ทั่วไปตลอดสองฝั่งลำน้ำ เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเป็นไม้มงคล และสามารถนำมาบริโภคปรุงเป็นอาหาร ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “ไม้ตาทุด” เพื่อเป็นการอนุรักษ์ชื่อนี้ไว้ ทางกลุ่มฯ จึงนำชื่อไม้ตาทุด มาตั้งเป็นชื่อกลุ่ม “ไม้ตาทุดโฮมสเตย์” เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับวิถีชีวิต ในบรรยากาศบ้านทรงไทยริมแม่น้ำท่าจีน

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนบ้านแหลม เป็นชุมชนริมแม่น้ำเก่าแก่ ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ตลอดลำน้ำท่าจีนจะเรียงรายไปด้วยวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญและมีประวัติยาวนาน นับเป็นสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับชาวพุทธที่ขอบำเพ็ญบุญไหว้พระเพื่อเป็นสิริมงคล นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมล่องเรือไหว้พระ 9 วัด ตามรอยเสด็จประพาสต้นรัชกาลที่ 5 ชุมชนบ้านแหลมมีความโดดเด่นในเรื่องอาหารทั้งหวานและเค็ม โดยเฉพาะรายการอาหารที่ทำมาจากปลาแม่น้ำ ส่วนของหวานที่ขึ้นชื่อคือ ขนมสายบัว ซึ่งเป็นขนมไทยโบราณที่หาทานได้ยาก

นอกจากนี้ ชาวชุมชนได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 การทำเกษตรของที่นี่จึงเป็นไร่สวนผสม มีการเพาะปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในพื้นที่เดียวกัน

ทั้งนี้ ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ชุมชนต้นแบบจากชุมชนทั่วประเทศ Village Tourism 4.0 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยดูจากการร่วมมือของชุมชนเพื่อพัฒนาถิ่นที่อยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ผสมผสานกับผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ สร้างรายได้ และความเข้มแข็งของคนในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

2. ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน

สภาพเส้นทางที่เข้าสู่ชุมชนบ้านแหลมมีสภาพถนนดี เดินทางสะดวก เดินทางจากกรุงเทพมหานครเข้าสู่อำเภอบางพลาม เดินทางสายบางแม่หม้าย - สุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 109 กิโลเมตร และระยะทางจากอำเภอบางพลาม ถึงตำบลบ้านแหลมเป็นถนนลาดยางยาว 7 กิโลเมตร ถนนในเขตตำบลบ้านแหลม มีจำนวน 20 สาย รวมระยะทาง 7.393 กิโลเมตร บรรยากาศ 2 ข้างทางเป็นบ้านเรือนของประชาชนสลับกับไร่สวนเขียวขจี มีสะพานริมแม่น้ำท่าจีนจำนวน 3 แห่ง ทางเทศบาลตำบลบ้านแหลมได้ดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยพร้อมใช้งานได้ตลอด อีกทั้ง ยังมีแม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางสัญจรและคมนาคมขนส่งได้อีกด้วย ส่วนนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาชมชุมชนสามารถกำหนดตำแหน่ง GPS (Global Positioning System) ของแอปพลิเคชันในมือถือว่า “กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม” เพื่อนำทางไปยังชุมชน โดยกลุ่มท่องเที่ยวฯ เป็นผู้ลงข้อมูลเพื่อระบุตำแหน่งของชุมชนเอง

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

ภายในชุมชนมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวหลายแห่งไว้รองรับการให้บริการในรูปแบบโฮมสเตย์ โดยมีกฎระเบียบในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ส่วนร้านอาหารมีทั้งแบบชาวบ้านเป็นเจ้าของ ซึ่งจะเป็นร้านขนาดเล็กไม่ใหญ่ รองรับลูกค้าได้จำนวนไม่มาก หากเป็นร้านอาหารขนาดใหญ่จะเป็นร้านอาหารของแกนนำชุมชนเอง ซึ่งตั้งอยู่ในศูนย์ประสานงานชุมชน ในด้านของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานมีคุณภาพดีและสามารถให้บริการชาวบ้านได้อย่างทั่วถึง

4. สภาพแวดล้อมของชุมชน

ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม เป็นชุมชนเก่าแก่วัยสุพรรณ (ท่าจีน) ตลอดสองฝั่งลำน้ำเรียงรายไปด้วยบ้านทรงไทยโบราณ และวัดเก่าแก่ที่มีประวัติยาวนาน นอกจากสภาพวิถีชีวิตที่งดงาม ยังมีเรื่องขนมไทยโบราณที่โดดเด่น ทั้งรสชาติดีและสีสวยงาม อีกทั้ง ชุมชนยังให้ผู้เยี่ยมชมได้เรียนรู้และสนุกสนานกับการได้ทำขนมด้วยตนเองอีกด้วย ราษฎรอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม ปลูกบ้านเรือนเป็นแนวยาวไปตามริมแม่น้ำท่าจีน มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว

เนื่องจาก ที่พักส่วนใหญ่เป็นโฮมสเตย์ ดังนั้น ขนาดของพื้นที่จึงไม่มากนัก การรองรับนักท่องเที่ยวจึงจำกัดอยู่ที่ไม่เกิน 80-100 คน เท่านั้น ส่วนถ้าเป็นการทำกิจกรรมในชุมชน หากนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากก็จะบริหารจัดการโดยการแบ่งกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกชุมชนเป็นผู้แนะนำ และการรับกลุ่มคณะนักท่องเที่ยวทางชุมชนกำหนดรับเดือนละไม่เกิน 4 ครั้ง อีกทั้ง นักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์จะเข้าเยี่ยมชมหรือศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน จำเป็นต้องโทรเข้ามานัดหมายล่วงหน้า ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่ผ่านมาสามารถเข้าชมได้เลย อาจทำให้เสียโอกาสในการรับนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม

6. ความมีชื่อเสียง

ชุมชนตำบลบ้านแหลม ได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ชุมชนต้นแบบจากชุมชนทั่วประเทศ Village Tourism 4.0 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งดูจากการร่วมมือของชุมชนเพื่อพัฒนาถิ่นที่อยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ผสมผสานกับผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ สร้างรายได้ และความเข้มแข็งของคนในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน อีกทั้ง ทางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งทางเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงทำให้ทางชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น

7. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

หลังจากที่ได้สำรวจชุมชนและได้สัมภาษณ์ผู้นำและชาวบ้านในชุมชน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ประธานชุมชนจะเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเป็นตัวหลักในการประชาสัมพันธ์กลุ่ม การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว การบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เช่น การขอใบอนุญาตดำเนินธุรกิจ รวมไปถึงการประสานงานต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน แต่สมาชิกในกลุ่มก็มีความสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือกันดำเนินงานให้ลุล่วงไปด้วยดี และสมาชิกในกลุ่มก็เชื่อฟังและปฏิบัติตามแกนนำอย่างดี อีกทั้ง มีการจัดสรรรายได้จากการให้บริการบ้านพัก และการจำหน่ายสินค้าอย่างชัดเจน โปร่งใส โดยมีกฎระเบียบประกาศไว้อย่างดี

8. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

กิจกรรมในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลมค่อนข้างหลากหลาย มีทั้งกิจกรรมทางบกและทางน้ำ ทางบก เช่น การปั่นจักรยาน หรือนั่งรถอีแต๋นเรียนรู้การทำอาชีพชุมชนจักสานไม้ไผ่หวาย – ผักตบชวา ถักไหมญี่ปุ่น พับดอกไม้จันทน์ ถักไหมข่มเมอร์ การทำขนมไทย และน้ำพริกเผาสุดรโบราณ การนวดแผนไทย และศึกษาดูงานไร่สวนผสม ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนทางน้ำ เช่น ล่องเรือตามรอยเสด็จประพาสต้นครั้งแรกของ ร.5 ล่องเรือย้อนรอยเยี่ยมชมพื้นที่ในนิราศสุพรรณ สมัย ร.ศ. 50 ตามโคลงนิราศสุพรรณ สุนทรภู่ ใสบาตรพระทางน้ำ แจวเรือ พายเรือ ปั่นจักรยานน้ำ และล่องเรือทานอาหาร

9. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลมเป็นการรวมกลุ่มเครือข่ายในตำบลบ้านแหลม หมู่ที่ 1-5 โดยมีนายอำเภอบางปลาม้า เป็นประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลบ้านแหลมพัฒนาและกำนันตำบลบ้านแหลม เป็นประธานที่ปรึกษา และมีประธานกลุ่มคือ นายโสภณ พันธู โดยมีกลุ่มชาวบ้าน เช่น บ้านจ๊กสาน บ้านขนมไทยโบราณ บ้านนวดแผนโบราณ บ้านสวนแผ่นดินแม่ บ้านน้ำพริกเผาโบราณแม่โสภณ ฯลฯ เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และให้ความร่วมมืออย่างดี โดยหนึ่งในมิติที่สำคัญของประเทศไทย 4.0 คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย ให้เกิดการเติมพลังในท้องถิ่น ผ่านการค้า การลงทุน และการจ้างงานนำไปสู่ความเป็นเจ้าของของคนในท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 ผู้วิจัยเสนอแนวทางออกเป็น 3 แนวทางหลัก ๆ ที่สำคัญและเป็นแนวทางที่สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมคือ

1. ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แก่ไขจุดอ่อนของชุมชน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ให้ความรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน โดยต้องยึดหลักว่าทุกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน เพื่อสร้างและปลูกฝังความภาคภูมิใจและความเป็นเจ้าของร่วมกันของชาวบ้าน ให้มีความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและมรดกในท้องถิ่นของตน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน

2. ด้านแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวยังคงมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ควรสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติให้แก่ักท่องเที่ยว ชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ไม่ให้ชาวบ้านทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม และสร้างจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว

3. ให้สร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในด้านทักษะการนำชมหรือการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีความรู้สึกรับเป็นเจ้าของกิจการและกิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีรายรับเพียงพอต่อความเป็นอยู่ พร้อมทั้งปลูกฝังความเข้าใจถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างรายได้ของชุมชน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

อภิปรายผล

ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความน่าสนใจทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Sangpikul, A., (2009)

กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ตลาดการท่องเที่ยวเติบโต ได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และยังสอดคล้องกับ Sukhothai Thammathirat Open University., (2005 : 93) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูดความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่

1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาหม่า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0

1.1 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนบ้านแหลม เป็นชุมชนริมน้ำเก่าแก่ ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย ตลอดลำน้ำท่าจีนจะเรียงรายไปด้วยวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญและมีประวัติยาวนาน นับเป็นสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้ง ยังสามารถทำกิจกรรมในชุมชนได้หลากหลายทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Tongma, W., (2004) ที่กล่าวว่าการพิจารณาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชนเพื่อจัดปรับเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

1.2 ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน สภาพเส้นทางที่เข้าสู่ชุมชนบ้านแหลมมีสภาพถนนดี เดินทางสะดวก ไม่ห่างจากตัวเมืองและกรุงเทพมหานครมากนัก อีกทั้ง ยังมีแม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางสัญจรและคมนาคมขนส่งได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Akewannang, N., (2010) ที่ว่าหากนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกหรือรวดเร็ว นักท่องเที่ยวจะเกิดอารมณ์ในการท่องเที่ยวได้มาก

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ภายในชุมชนมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวหลายแห่งไว้รองรับการให้บริการในรูปแบบโฮมสเตย์ โดยมีกฎระเบียบในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ร้านอาหารก็มีหลากหลายรูปแบบ อีกทั้ง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานก็ครบถ้วนและเพียงพอต่อการใช้งานของชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wongwanitch, W., (2003) ได้กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เจริญคือ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพราะในการเดินทางไปยังสถานที่แห่งหนึ่งเพื่อการท่องเที่ยว นั้น สิ่งที่นักท่องเที่ยวมักจะคำนึงถึงอันดับแรกก็คือ ความปลอดภัย ความสะดวกสบายของสถานที่ที่จะไป ถ้านักท่องเที่ยวไม่ได้รับความปลอดภัย หรือไม่ได้รับความสะดวกสบายในการบริการด้านต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ย่อมจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย และก่อให้เกิดผลเสียต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.4 สภาพแวดล้อมของชุมชน ราษฎรอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคีกัน จากสภาพแวดล้อมดังกล่าวของชุมชนตำบลบ้านแหลม สอดคล้องกับ Designated Areas for Sustainable Tourism Administration., (2014) ที่อธิบายว่าหากการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณภาพดีและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่อย่างมีเอกลักษณ์ ย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

1.5 ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากที่พักส่วนใหญ่เป็นโฮมสเตย์ จึงรองรับนักท่องเที่ยวจำกัดไม่เกิน 80-100 คน เพราะมีพื้นที่จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewphoungmai, S., (2009) ที่พบว่า การอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ควรมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว ก็จะทำให้ไม่เกิดปัญหา ในเรื่องของการขาดแคลนน้ำ และไม่ต้องมีสิ่งปลูกสร้างมากจนเกินไป และต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ

1.6 ความมีชื่อเสียง ชุมชนตำบลบ้านแหลม ได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ชุมชนต้นแบบจากชุมชนทั่วประเทศ Village Tourism 4.0 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งดูจากการร่วมมือของชุมชนเพื่อพัฒนาถิ่นที่อยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ผสมผสานกับผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาที่สืบทอดมา ยาวนาน ซึ่งจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ สร้างรายได้ และความเข้มแข็งของคนในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของ Boonyasak, W., (1986)

1.7 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ประธานชุมชนจะเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน และสมาชิกในกลุ่มก็สามัคคี ให้ความร่วมมือกันดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ KongTong, S., (1993) ที่ว่า การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา การดำเนินการและกิจกรรมในชุมชน จะสามารถพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมาย

1.8 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ กิจกรรมในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลมค่อนข้างหลากหลาย มีทั้งกิจกรรมทางบกและทางน้ำ โดยกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ขัดกับประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Udomsri, J., (2004) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตำบลโป่งน้ำร้อน ควรมีคุณสมบัติที่เป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงการสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการกระจายรายได้สู่ประชาชนในพื้นที่จัดการได้ด้วยการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านควบคู่ไปกับการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.9 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม มีการรวมกลุ่มสมาชิกกันหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ตามความชอบของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thosumphanmongkon, S., (2006) ที่พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนา การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีพันธกิจในการกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องตระหนักและมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีลักษณะในการช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 ผู้วิจัยเสนอแนวทางออกเป็น 3 แนวทางหลัก ๆ ที่สำคัญคือ

2.1 ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แก่ไขจุดอ่อนของชุมชน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยต้องยึดหลักว่าทุกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Salobon, S., (2003) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanuphon, N., (2000) ที่พบว่า ชาวชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความต้องการอย่างแท้จริง นำไปสู่การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ที่มีกิจกรรมหลากหลาย สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของสมาชิก

2.2 ด้านแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวยังคงมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ควรสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่ โดยการใช้ความรู้ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม และสร้างจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Akewannang, N., (2015) ที่กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมี 3 หลักการ กล่าวคือ 1) การใช้แบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด (Wise Use) ให้สามารถใช้ได้อย่างยาวนาน และไม่ทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม กล่าวคือ เมื่อมีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้วย่อมมีความเสื่อมโทรมเกิดขึ้นบ้างไม่มากนักน้อย ซึ่งหากมีความเสื่อมโทรมเกิดขึ้นเมื่อใดก็ต้องฟื้นฟูให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวกลับมาเป็นคุณภาพที่ดีดังเดิม เพื่อที่จะสามารถใช้ได้อย่างยาวนานต่อไป และ 3) การสงวนของหายาก หมายถึง หากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวบางชนิดที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือหายาก เช่น สัตว์ป่าหรือพรรณบางชนิดก็ควรทำการสงวนทรัพยากรนั้นไว้ก่อนยังไม่ควรนำทรัพยากรนั้นมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยควรรอให้ทรัพยากรนั้นมีจำนวนมากขึ้นจึงค่อยนำมาใช้ประโยชน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ketsripongsa, U., (2017) ที่พบว่ารูปแบบในการสร้างจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืนคือ รูปแบบการให้กลุ่มเยาวชนช่วยในการขับเคลื่อนการสร้างจิตสำนึกในการรักษาป่าผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกชุมชนอย่างต่อเนื่อง ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก และได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทางเครือข่ายผู้นำชุมชน

2.3 ให้สร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในด้านทักษะการนำชมหรือการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ พร้อมทั้งปลูกฝังความเข้าใจถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่

ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างรายได้ของชุมชน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Emphan, D., (2007) ที่กล่าวว่า การศึกษาธรรมชาติและภูมิเนเวศย่อยของพื้นที่ ช่วยให้รู้ว่าพื้นที่ต่าง ๆ มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในด้านใด และมากน้อยเพียงใด ซึ่งล้วนเอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งสิ้น อีกทั้ง ช่วยให้ประชากรในชุมชนเข้าถึงฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้เรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมทั้งมีการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน โดยเกิดจากการระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ของคนในชุมชน เพื่อหาข้อดี ข้อเสียและผลกระทบของการท่องเที่ยว มีการแสวงหาทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยยึดตามความต้องการของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เหนือสิ่งอื่นใด การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยฐานทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นกระบวนการพัฒนาที่คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนต่างวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความชื่นชมซึ่งกันและกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klinmuenwai, K., (2011) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสามารถให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง และสามารถให้ข้อมูลด้านการบริการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรหาโอกาสได้ไปเยี่ยมชมชุมชนอื่น หรือศึกษาดูงานจากชุมชนที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศึกษาแนวคิด แนวปฏิบัติ ของชุมชนอื่น เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีงามกับชุมชนอื่น อีกทั้ง เป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยง
2. ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น อีกทั้งยังมีการจัดอบรมสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชนถึงบทบาทหน้าที่และการบริการทางการท่องเที่ยว สร้างทัศนคติเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่ควบคู่กับการอนุรักษ์ ว่าการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้
3. สถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ฐานต่าง ๆ ในชุมชน มีระยะทางอยู่ห่างกัน ดังนั้น ทางกลุ่มท่องเที่ยวฯ ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลการท่องเที่ยว รวมทั้ง ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดระหว่างการเดินทาง เพื่อเป็นแนวทางในการท่องเที่ยวแบบอิสระ การจัดการเรื่องที่พัก การเดินทางและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยอาจจัดทำเป็นแอปพลิเคชัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

References

- Akewannang, Natthakrit. (2010). *Tourism Resources Development and Conservation*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.
- Ban Laem Subdistrict Municipality. *Ban Laem Subdistrict Information* Retrieved on June 14, 2018 from <http://ban-laem.go.th/public/communities/data/index/menu/163>.
- Boonyasak, Wiwatchai. (1986). *Tourism potential*. Bangkok.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (2014). *Physical environment and community tourism*. Bangkok : P2 Design and Printing.
- Emphan, Dutchanee. (2007). *Community tourism development and homestay activities*. Bangkok: Kasetsart University.
- Isichaikul, Rane. (2003). *Basic knowledge tourism: Sustainable Community Tourism Management Teaching documents*. Nontaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Kaewphoungmai, Siwadol. (2009). *Guidelines for sustainable tourism development: a case study of Phu Soi Dao National Park, Uttaradit Province*. IS Chiangmai University.
- Kongthong, Suwannee. (1993.) *Public participation in the conservation of community mangrove forest in Sikao District, Trang Province*. Thesis Master Degree. Kasetsart University, Bangkok.
- Office of the Prime Minister (2016). *Draft of the 20 year national strategic framework (2017-2036)*.
- Office of Suphanburi Province. *Information of Suphanburi Province* Retrieved on June 10, 2018 from <http://www.suphanburi.go.th/suphan/>.
- Rojrungsat, Pimrawee. (2010). *Community tourism*. Bangkok, O.S.Printinghouse.
- Taesarin, Bovorn. 2017. *Thailand 4.0 Why What and How* Retrieved on May 1, 2017 from <http://www.drborworn.com/articledetail.asp?id=16223>
- Salobon, Sin. (2003). *Tourism by community Concepts and experiences of the northern region*. Chiangmai: The Thailand Research Fund.
- Sangphikul, Aussawin. (2009). *Marketing principles for tourism*. 3rd Edition. Bangkok: Dhurakij Pundit University Press.
- Sriratu, Wipa. (2008). *The potential of ecotourism in Khao Kho District Phetchaboon Province*. Thesis Master of Science Tourism Planning and Management for Environmental Conservation Srinakharinwirot University.

- Suansri, Pojjana. (2003). *Community Tourism Management Manual*. Bangkok : Tourism for Life and Nature Project
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2006). *Tourism Resource Management Unit 9-15* . 2nd Edition. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- The secretariat of the house of representatives. (2016). *Thailand 4.0*. Bangkok: The secretariat of the house of representatives.
- Thongma, Weeraphon. (2004). *Community Based Tourism : CBT for development of the quality of life of communities in the forest land area* Retrieved on June 10, 2018 from www.dnp.go.th/jca16/jile/i49xy4gwqzshj1.doc.
- Thosamphanmongkon, Sirirat. (2006). *Strategic Planning for Sustainable Ecotourism Development in Tak Province*. Thesis Master of Business, Srinakharinwirot University.
- Udomsri, Jirajet. (2004) *Sustainable Ecotourism Management Model: A Case Study of Pong Nam Ron Subdistrict Pong Nam Ron District Chantaburi province*. Thesis Master of Arts, Chiang Mai University.
- Vanitcharittha,Thunyporn. (2007). *Community Knowledge Management: A Case Study of Ecotourism Management with Community Participation Samut Songkhram Province*. Thesis, Silpakorn University.
- Wongwanitch, Wanna. (2003). *Tourism geography*. Bangkok : Thammasat University.

Kuntika Viboonpin, Graduate Student in Faculty of Management Science, Silpakorn University.

Associate Professor, Santidhorn Pooripakdee, Ph.D., Ph.D. (Strategic Management), Bangkok University & University of Nebraska Lincoln, USA., Lecture of Faculty of Management Science, Silpakorn University.